

Nurmikko neliöiksi?

Vinkkejä asukastyöpajan järjestämiseen
lisärakentamista pohtiville taloyhtiöille

**Simo Haanpää, Heidi Korhonen,
Heini Toivanen ja Katja Toivola**

Nurmikko neliöiksi?

Vinkkejä asukastyöpajan järjestämiseen
lisärakentamista pohtiville taloyhtiöille

Simo Haanpää*, Heidi Korhonen, Heini
Toivanen*** ja Katja Toivola******

Aalto-yliopisto

***Tohtorikoulutettava, FM, Insinööritieteiden korkeakoulu,
Maankäyttötieteiden laitos, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja
koulutusryhmä (YTK) **Maisteriopiskelija, Kauppatieteiden
korkeakoulu, markkinoinnin koulutusohjelma
***Maisteriopiskelija, Kauppatieteiden korkeakoulu, Management
and International Business-maisteriohjelma ****Maisteriopiskelija,
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, maisema-arkkitehtuurin
koulutusohjelma**

Aalto-yliopiston julkaisusarja
CROSSOVER 5/2015

© Kirjoittajat

ISBN 978-952-60-6263-1 (painettu)

ISBN 978-952-60-6264-8 (pdf)

ISSN-L 1799-4950

ISSN 1799-4950 (painettu)

ISSN 1799-4969 (pdf)

Kuvat: Simo Haanpää ja Heidi Korhonen

Unigrafia Oy
Helsinki 2015

Saatteeksi

Aalto-yliopiston maankäyttötieteiden laitoksen Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutusryhmän (YTK) vetämässä HAPPI-hankkeessa (Hiilineutraalin asumisen pelimerkit, Innovatiivinen kaupunki® -kumppanuusohjelma 2013-14) tarkasteltiin vähähiilisen asumisen edistämismahdollisuuksia asukkaan ja taloyhtiöiden näkökulmista. Tarkemmin hankkeen tarkoituksena oli tunnistaa hiilineutraaliutta edistäviä ja tukevia käytäntöjä ja toimenpiteitä ja tutkia niiden toteutusmahdollisuuksia ja -vastuita ASIAA! ja Lähiö2072 -yhteistyöhankkeiden kohdealueella Helsingin Mellunkylässä.

Hankkeen puitteissa osallistuimme keväällä 2014 Innovatiivinen kaupunki® -kumppanuusohjelman maisterikurssille, jossa toteutimme taloyhtiöiden näkökulmaa täydennysrakentamiseen käsitelleen asukastyöpajan. Tässä raportissa kerromme kokemuksiamme työpajasta ja tarjoamme sen pohjalta vinkkejä onnistuneeseen keskusteluun lisärakentamishankkeiden hyödyistä ja haitoista niitä pohtiville taloyhtiöille.

Kurssin opiskelijoille annetun haasteen kantavana ajatuksena oli, että huolimatta pääkaupunkiseudun yleisestä tiivistämiseen tähtäävästä tahtotilasta (ks. esim. Ala-Outinen & Randell 2012, Helsingin kaupungin Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma 2012) ja useista täydennysrakentamisen alueellisia mahdollisuuksista tarkastelluista selvityksistä (ks. esim. KSV 2012, Helsingin kaupungin Esikaupunkien renessanssi suunnitteluaineisto) ja tutkimuksista (ks. esim. Nykänen et al. 2013, Martiala (toim.) 2012 ja Lukkarinen et al. 2011), taloyhtiöitä ei tueta riittävästi lisärakentamishankkeiden läpiviennissä.

Lisärakentamisen tapaiset projektit eivät ole taloyhtiöiden ydintoimintaa, eikä niiden käsittelyyn ja niistä päättämiseen siten useinkaan ole olemassa valmiita toimintamalleja. Hankkeiden muodosta riippumatta ne vaativat taloyhtiöiden hallituksilta poikkeuksellisen aktiivista otetta. Tarve laajempaan vuorovaikutukseen ja tukeen olisikin näissä hankkeissa suuri, kuten asuntoyhtiöiden uudistavaa korjaustoimintaa ja lisärakentamista tutkineet Nykänen et al. (2013) toteavat.

Hankkeiden reunaehtojen selvittämisen ja arvioimisen lisäksi taloyhtiön hallituksen on saatava hankkeille asukkaiden tuki. Asunto-osakeyhtiötasolla uudisrakentaminen tiivistyy kysymykseen odotettavissa olevista tuloista ja menetetyistä arvoista, jotka pääosin kohdistuvat asuntoon, yhteistiloihin ja tonttiin (Nykänen et al. 2013). Lisärakentaminen nähdään helposti oman elinympäristön laatua uhkaavana tekijänä, johon liittyy vastustusta niin kiinteistöjen omistuksen, asuntojen hallintamuotojen, rakentamiskäytäntöjen kuin rahoituksenkin suhteen (Lukkarinen et al. 2011).

Toisessa vaakakupissa ovat lisärakentamisesta saatavat tulot. Lukkarisen et al. (2011) esimerkkien mukaan lisärakentamisesta saatavalla tulolla voidaan

kattaa karkeasti 40-50% vanhan rakennuskannan putkiremontin hinnasta, usean eri tekijän kuten lisärakentamisen muodon, paikoitusratkaisujen ja alueellisen hintatason vaikuttaessa todelliseen tuottoon. Nykänen et al. (2013) pitää jälkimmäistä lukua hankkeen houkuttelevuuden ehtona. Koska lisärakentamisesta saadaan vain rajallisesti taloudellista hyötyä, tulisi sen tarjota taloyhtiölle myös muita hyötyjä, esimerkiksi viheralueiden kehittämisen tai alueellisen palvelutarjonnan paranemisen muodossa.

Samalla asuinpaikkaan liittyy paljon arvoja ja merkityksiä, joita ei voida suoraan lukea maisemasta tai tilikirjoista. Nämä arvot ovat asumisen kautta muodostuneita kokemuksellisia tunteita, joista olla vaikeaa erotella yksittäisten elementtien vaikutusta (Nykäsen et al. 2013). Nykäsen et al. (2013) tutkimuksessa huomattiinkin, että vaikka taloyhtiökohtaisessa päätöksenteossa lähtökohtaisesti peräänkuulutetaan rationaalisuutta, omaan asuinpaikkaan suhtaudutaan hyvin tunteellisesti. Näiden tunteiden käsitteleminen lisärakentamishankkeiden realiteettien rinnalla on haasteellista, mutta välttämätöntä, jotta hankkeille saadaan riittävä tuki ja niitä voidaan viedä menestyksekkäästi eteenpäin.

Työpaja auttaa asukkaiden aktivoimisessa päätöksentekoon

Taloyhtiön roolia tiedonvälittäjänä ja osallistajana tutkineen Terttu Nupposen (2010) mukaan asukkaiden rooli taloyhtiön päätöksenteossa on usein passiivinen; asukkaita ei nähdä varsinaisina osallisina, vaan lähinnä yhtiökokouksissa tapahtuvan kuulemisen ja tiedottamisen kohteina. Yhtälö sopii huonosti lisärakentamisen tapaisiin suuriin hankkeisiin, jotka vaativat helpoimmillaankin enemmistöpäätöksen ja asukkaiden yhdenvertaisuuden huomioimista, ja jotka helposti nostattavat asukkaissa tunteita. Mielipiteiden moninaisuus on haaste jo tavanomaisessa hallitustyössäkin (ks. esim. Matikainen 2014).

Nupposen (2010) mukaan kuilua taloyhtiön asukkaiden ja hallitusten välillä voisi lievittää joustavalla, epämuodollisella yhteydenpidolla virallisten, lakimääräisten kanavien ohella. Tätä ajatusta vaalien lähdimme kurssityössämme miettimään keinoja käsitellä lisärakentamiseen liittyviä kysymyksiä rakentavassa ja avoimessa hengessä. Yhdessä kohdetaloyhtiömme hallituksen puheenjohtajan kanssa maisterikurssin oppilaat päätyivät toteuttamaan asukastyöpajan, jossa asukkaat pohtivat lisärakentamisen hyötyjä ja haittoja muutaman ohjatun tehtävän kautta.

Esittelemämme työpajan rakenne pohjautuu vuosina 2009-2011 toteutetussa kansainvälisessä CADDIES-projektissa (Creating Attractive, Developed and Dynamic Societies together with Inhabitants, EU Central Baltic Interreg IV A -ohjelma, 2009-2011) kehitettyihin menetelmäkortteihin (Helka ry 2012). CADDIES-projektissa kehitettiin tapoja ja toimintamalleja, joilla asukkaat ja paikalliset toimijat voivat yhteisvoimin olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kaupunginosansa tulevaisuutta. Sovellettuina hankkeessa kehi-

tetyt menetelmät toimivat kokemuksemme mukaan hyvin myös taloyhtiöitä koskevan päätöksenteon tukena.

Nykänen et al. (2013) tutkimuksessa asuinalueen laatutekijät jaoteltiin neljään osaan, rakennettuun, sosiaaliseen ja toiminnalliseen ympäristöön ja paikan identiteettiin. Tämä jako toimi inspiraationa työpajamme suunnittelulle ja ohjasi työpajassa testattujen menetelmien valintaa.

Rakennettu ympäristö

- *rakennukset*
- *liikenneympäristö*
- *katutila*
- *avoin tila*
- *viherympäristö*

Toiminnallinen ympäristö

- *palvelut*
- *kulkuyhteydet*
- *reitit ja kohtaamispaikat*
- *virkestys*
- *kulttuuri*

Sosiaalinen ympäristö

- *naapurusto*
- *koettu tasapaino*
- *oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus*
- *koettu turvallisuus*

Paikan identiteetti

- *paikalliset ominaispiirteet*
- *paikan henki ja tunnelma*
- *maisemarakenne*
- *historiallinen kerrostuneisuus*
- *ei-diskursiivinen laatu*

Asuinalueen laatutekijät (Nykänen et al. 2013, 22-23)

Johtuen lisärakentamiseen kiinteästi liittyvän paikoituskysymyksen keskeytyksestä kohdetaloyhtiössämme ja niihin yleisesti liittyvistä suunnitteluhaasteista (ks. Nykänen et al. 2013 ja Martiala (toim.) 2012), työpajassamme pohdittiin erityisesti taloyhtiön piha-alueiden käyttöä ja niiden merkitystä asukkaille. Tästä syystä rakennettuun ympäristöön liittyvät kysymykset painottuivat tarkastelussamme; näistä juuri viheralueiden häviäminen on täydennysrakentamishankkeissa yleisestikin asukkaiden keskeisin huolenaihe (Nykänen et al. 2013). Myös sosiaalinen ympäristö ja siinä lisärakentamisen myötä mahdollisesti tapahtuvat muutokset herättivät työpajan osallistujissa paljon keskustelua. Mikäli asukastyöpajoissa halutaan painottaa muita asuinalueiden laatutekijöitä, voi toisenlaisen keinovalikoiman soveltaminen olla paikallaan.

Oma työpajamme järjestettiin kohdetaloyhtiömme lähikoulun ruokalassa Mellunkylän Keinutiellä aurinkoisena tiistai-iltana maaliskuussa 2014 ja siihen otti osaa toistakymmentä tyytyväistä asukasta. Toivomme että tämä raportti ja siinä esiteltyt keinot asukkaiden välisen vuorovaikutuksen helpottamiseksi tasoittavat sovellettuina muidenkin taloyhtiöiden tietä lisärakentamishankkeiden käsittelyssä ja eteenpäin viemisessä.

Espoossa 8.6.2015

Tekijät

Sisällysluettelo

1. Johdatus työpajatyöskentelyyn	9
2. Kävelykierros valmistaa keskusteluun	12
3. Pelikorteilla eloa SWOT-nelikenttään.....	15
4. Pienoismalli konkretisoi keskustelua ja inspiroi ideointia	18
5. Identiteettikeskustelulla solmukohdat suoriksi	21
6. Loppusanat ja työpajan päättäminen	24

Lähteet ja lisätietoa	27
-----------------------------	----

Liitteet:

Pihakierroksen ohjeistus	31
Pelikortti-SWOT-nelikenttä	32
Kysymysaiheita identiteettirastille	34
Tilaisuuden palautelomake.....	35

1. Johdatus työpajatyöskentelyyn

Työpajatyöskentelyn tarkoituksena on yhdessä keskustellen tai eri menetelmien kautta pyrkiä löytämään ratkaisuja tai uusia näkökulmia käsillä oleviin tehtäviin tai ongelmiin. Suunnitelmien yhdessä työstämisen lisäksi työpajat tarjoavat hyvän mahdollisuuden osallistujien väliseen tiedonvaihtoon.

Jotta työpajatyöskentely olisi tuloksekasta, on se valmisteltava hyvin etukäteen. Työpajalla tulee olla selkeä tavoite ja keskustelulla selkeä kohde, jotta osanottajien arvokas aika saadaan käytettyä mahdollisimman hyvin hyödyksi. Myös työpajassa käytettyjen, keskustelua ja toiminnan aloittamista avittavien menetelmien tulee olla toimivia ja osanottajille helposti hahmotettavia. Omista ja muiden kokemuksista kannattaakin työpajaa suunniteltaessa ottaa oppia.

Omassa työpajassamme hyödynsimme CADDIES-hankkeessa (Helka ry 2012) kehitettyjä, toimivaksi todettuja vuorovaikutusmenetelmiä. Valitsimme työpajaan neljä menetelmää, joiden arvelimme innostavan ja rohkaisevan kohdetaloyhtiömme asukkaita tuomaan esille ajatuksiaan lisärakentamiseen ja piha-alueen kehittämiseen liittyen. Kaikkia menetelmiä sovellettiin hankkeen suositusten mukaisesti jonkin verran, jotta ne saatiin palvelemaan mahdollisimman hyvin työpajan kokonaisuutta.

Menetelmien pohjalta työpajaan suunniteltiin neljä osiota:

- **Kävelykierros**, joka toimi johdatteluna itse työpajalle
- **Pienoismallitehtävä**, joka konkretisoi lisärakentamisen vaikutuksen piha-alueen ilmeeseen
- **Pelikortit-SWOT**, jossa tarkasteltiin piha-alueen eri elementtien merkityksellisyyttä asukkaille ja
- **Identiteettipiste**, jossa asukkaat pääsivät vapaasti puhumaan asumisesta taloyhtiössä

Työpajassa opiskelijaryhmän jäsenet vastasivat yhdessä vedetyn, työpajan aloittaneen pihakierroksen jälkeen kukin omista pisteistään ja tekivät muihinpanoja keskusteluista ja asukkaiden kommentteista. Asukkaiden keskustelut myös nauhoitettiin jokaisella pisteellä ja visuaaliset lopputulokset ja välivaiheet kuvattiin raportointia varten.

Asukkaiden pihakierroksella ylös kirjoittamien havaintojen pohjalta tehtiin yhdessä heidän kanssaan kevyt SWOT-analyysi pihan vahvuuksista, kehityskohteista, mahdollisuuksista ja uhista. Myös muilla rasteilla asukkailla oli mahdollisuus kirjoittaa ajatuksiaan post-it-lapuille, jotka kerättiin talteen. Lisäksi kaikkia työpajan osallistujia pyydettiin täyttämään tämän julkaisun liitteenä oleva palautelappu, jossa he saivat arvioida jokaisen työpajan pisteen ja menetelmän toimivuutta sekä tapahtumaa kokonaisuutena.

Seuraavissa kappaleissa esittelemme työpajamme rakenteen ja arvioimme käyttämiemme menetelmien käyttökelpoisuutta asukastilaisuuksien apuvälineinä. Oppaassa kuvattu tilaisuus kestää noin kaksi ja puoli tuntia, kävelykierroksen viedessä suuren osan ajasta. Itse työpajassa kullekin pisteelle oli varattu aikaa 20 minuuttia, minkä lisäksi tilaisuuden avaus ja päättäminen vievät noin 15 minuuttia kumpikin.

Näin Keinutiellä...

Kohdetaloyhtiössämme Helsingin Mellunkylän Keinutiellä lisärakentamisesta oli puhuttu jo pitkään ennen asukastyöpajan toteutusta keväällä 2014. Kohdetaloyhtiömme oli osallistunut Helsingin kaupungin rahoittamaan lisärakentamisen suunnitteluun, josta lopputuloksena oli tammikuussa 2011 valmistunut tontti-kohtainen lisärakentamissuunnitelma Länsi-Kontulan alueelle. Asia ei kuitenkaan edennyt paljoakaan ennen vuotta 2013, jolloin vuonna 2011 julkaistua luonnosta työstettiin eteenpäin. Tässä suunnitelmassa tontin pohjoispäätyyn rakennettaisiin vajaan 2000 k-m² kokoinen pistetalo. Rakennuksen asumismuotoa ei tässä vaiheessa vielä tarkemmin määritelty, mutta esimerkiksi omistusasuntojen osuus alueelle kaavaillusta asuntokannasta tiedettiin rajalliseksi.

Osasyys lisärakentamisen harkitsemiseen kohdetaloyhtiössämme oli mahdollisuus tulevan putkiremontin osittaiseen rahoittamiseen lisärakentamisesta saatavilla tuloilla. Päätöksentekoa varten taloyhtiön hallituksen puheenjohtaja teki asukkailla vuodenvaihteessa 2013-2014 mielipidekyselyn, jonka ensisijaisena tavoitteena oli välittää tietoa tulevasta päätöksentekotilanteesta ja saada asukkaat pohtimaan lisärakentamisen hyötyjä ja haittoja. Kyselystä saatiin samalla osviittaa siitä, mitä asukkaat ajattelevat lisärakentamisesta. Tätä tietoa hyödynnettiin työpajan suunnittelussa.

Asukaskyselyn tulokset painottuivat nelikentän rakennettu ympäristö ja sosiaalinen ympäristö -kohtiin sekä lisärakentamishankkeen taloudelliseen puoleen. Vaikka kattavaa keskustelua lisärakentamisesta ei oltu aiemmin käyty, asukkaat suhtautuivat siihen jo valmiiksi kielteisesti. Erityisesti kyselyssä oltiin huolissaan lisärakentamisesta aiheutuvista muutoksista. Työpajalla haluttiinkin pureutua tarkemmin siihen, mitkä muutokset asukkaita lisärakentamishankkeessa huolettavat ja mitkä tekijät muodostavat selvempiä esteitä lisärakentamiselle, sekä siihen, miten näitä haittoja voisi kompensoida.

Kutsut työpajaan lähetettiin samalla tavalla kuin taloyhtiön sisäisessä viestinnässä on aiemminkin ollut tapana, eli taloyhtiön hallituksen puheenjohtaja tiputti tulostetut kutsut asukkaiden postiluukkuihin. Kutsussa kerrottiin työpajan tarkoitus ja annettiin selkeä aikataulu sen kulusta. Kutsussa myös kerrottiin osallistujien kesken arvottavasta yllätyspalkinnosta. Kutsulla haluttiin selvästi ilmaista, että luvassa olisi tavallisesta taloyhtiön kokouksesta poikkeava ilta. Kutsua laaditta-essa pidimme tärkeänä, ettemme vahingossa anna asukkaalle turhia lupauksia työpajassa tehtyjen suunnitelmien toteutuksesta, vaan mahdollisuuden mahdollisimman vapaaseen keskusteluun ja yleiseen ideointiin. Pääitimme järjestää työpajan kiinteät pisteet kohdetaloyhtiön viereisessä koulussa, sillä ajattelimme asukkaiden viemisen pois "kotialueelta" ruokkivan avointa keskustelua.

Tilaisuus alkoi kävelykierroksella kohdetaloyhtiön piha-alueilla. Noin 45 minuuttia kestäneen kierroksen jälkeen siirryimme yhdessä koululle, jonka ruokalaan olimme valmisteilleen neljä erilaista työpajapistettä. Lyhyen alkuesittelyn jälkeen asukkaat kiersivät pisteitä pienissä ryhmissä, niin että kahdella pisteellä oli jatkuvasti yhden ryhmänohjaajan vetämää toimintaa. Koko tilaisuuden ajan tarjolla oli kahvia ja marjapiirakkaa, jotka siivittivät myös tilaisuuden avausta.

Alkuesitys kesti noin 15 minuuttia. Tilaisuuden aluksi taloyhtiön puheenjohtaja, joka oli alusta saakka mukana työpajan suunnittelukokouksissa, kertoi missä taloyhtiö menee lisärakentamishankkeessa ja asukkaat saivat kysellä tarkennuksia. Tätä seurannut ryhmän pitämä piha-alueiden toteutuksen erilaisia mahdollisuuksia käsitellyt inspiraatiopuhe vei asukkaiden ajatukset nykytilanteesta erilaisten mahdollisuuksien ja unelmien maailmaan. Ryhmän pitämisen esityksen tarkoitus oli saada asukkaat ajattelemaan pihaa mahdollisimman monipuolisesti, jotta asukkaiden olisi helpompi olla avoimina erilaisille työpajassa esiin nouseville ajatuksille.

Alkupuheen jälkeen asukkaat kävivät kiinnittämässä kävelykierroksella kirjoitetut pelikortit seinälle tehtyyn nelikenttään, minkä jälkeen asukkaat jaettiin kahteen ryhmään. Ryhmät aloittivat eri pisteiltä ja vaihtoivat paikkoja noin 20 minuutin työskentelyn jälkeen.

2. Kävelykierros valmistaa keskusteluun

Alkuvalmistelut ja tarvikkeet:

- *Pelikortteja niin paljon, että kaikki osallistujat voivat ottaa niin monta kutakin maata kuin haluavat*
- *Tummaa, ohutkärkisiä ja vedenkestäviä tusseja kaikille osallistujille*
- *Selkeät ohjeet kierroksesta, jossa pysähdyspisteet on merkitty kartalle. Pelikortit-SWOT-tehtävä on myös hyvä selkeyttää ohjein – erityisen tärkeää on näyttää kuvin ja kirjoituksin mitä SWOT-osa-alueita kukin pelikortin maa edustaa*

Työpajatyöskentelyä voidaan pohjustaa ohjatulla kävelykierroksella kohde-taloyhtiön alueella. Kierroksen tarkoituksena on lämmitellä asukkaat työpajaan tutustumalla yhdessä keskustelun keskiössä olevaan alueeseen.

Tärkeänä yksityiskohtana oikeanlaisen tunnelman luomiseksi työryhmä piti kaikkien osallistujien käsittelemistä ja henkilökohtaista tervehtimistä. Tutustumiskierroksen jälkeen asukkaille jaettiin aluksi kartat, tehtävänanto, tussit ja nippu pelikortteja. Pysähdyspaikoilla asukkaat kirjoittivat pelikortille ajatuksia kohdan vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista – korteissa näitä vastasivat hertta, pata, ruutu ja risti.

Ohjatun kävelykierroksemme pohjana oli Gätur-menetelmä, jonka tarkoituksena on mahdollistaa alueen arvioiminen ohjatusti ja keskustelevasti. Kävelykierroksen perusajatuksena on tehdä ryhmänä kävelyretki tutkittavalla alueella ja arvioida sitä samalla. Gätur-menetelmässä kierroksen järjestäjät suunnittelevat reitin, joka palvelee tutkittavaa aihetta tuomalla esiin sen kannalta keskeisiä seikkoja tai näkemyksiä. Reitiltä valitaan noin viisi pysähdyspaikkaa, joissa kierrokseen osallistuvat pohtivat esimerkiksi kohdan hyviä ja huonoja puolia. Kävelyn jälkeen keskustellaan yhdessä esille tulleista asioista ja esille tulleet asiat kirjataan ylös. Menetelmää voi muokata tilanteen mukaan, mutta keskustelu on olennainen osa kierrosta. Keskustelu on hyvä nauhoittaa myöhempää analyysia varten.

Gätur-menetelmään yhdistetty, CADDIES-menetelmäoppaasta sovellettu Pelikortit-SWOT-menetelmä (ks. luku 3) tuntui monen asukkaan kohdalla toimivalta. Pelikorttien käyttöä perustellaan menetelmäoppaassa leikkisyydellä ja kirjoitustilan pienuudella, mikä pakottaa rajaamaan ajatukset naseviksi ja selkeiksi. Alkuperäisessä menetelmässä kirjoittaminen ei tapahdu liikkeessä, mutta ryhmän mielestä kahden menetelmän yhdistäminen sopii hyvin,

sillä kävelykierroksen inspiroimana asukkaiden on helppo kirjoittaa korteille ilman alustaa ja kortit on helppo kerätä lopuksi talteen analyysia varten.

Kävelykierrokselle järjestäytymistä voi sujuvoittaa vastauspyynnöllä varusteilla kutsuilla, jolloin järjestäjät tietävät kuinka montaa osallistujaa odotetaan kohtaamispaikalle ja turha odottelu jää väliin. Itse kierroksen kulkua voi selkeyttää jakamalla osallistujat pienempiin ryhmiin, joissa jokaisessa on vetäjä antamassa tarvittaessa lisäohjeita ja avittamassa keskustelun käynnistämisessä. Näin myös pysähdyspaikoilla käyty keskustelu on ohjatumpaa ja selkeämpää.

Erityisesti tapahtumassa, jossa tapahtuman ja toivotun keskustelun aihe on tarkasti rajattu, kannattaa ryhmän vetäjille valmistella mahdollisimman paljon tukikysymyksiä. Etukäteisvalmistelu auttaa myös hiljaisten ryhmien aktivoimisessa. Toisaalta koimme, että vapaa keskustelu sopi omaan tapahtumaamme ja että keskustelun aiheet ohjautuivat tilaisuuden teeman myötä luontevasti ja itsestään pihan kehittämiseen ja lisärakentamiseen.

Ryhmän arvio tehtävän toimivuudesta:

+ Kierros toimi hyvin lämmittelynä koko tapahtumalle.

+ Ryhmä pääsi kohtaamaan ja tervehtimään asukkaita kasvokain heti tapahtuman aluksi.

+ Pihaympäristö loi rennon ympäristön, koska asukkaat olivat ”omalla alueellaan”.

+ Asukkaat pääsivät itse esittelemään piha-alueita ryhmälle, mikä toi tapahtumaan yhteisöllisyyden tuntua.

+ Tapahtuman vetäjät tutustuivat keskustelun kohteena olevaan alueeseen yhdessä asukkaiden kanssa ja pystyivät luomaan yhteistä keskustelemaa ilmapiiriä. Näin ei tullut vaikutelmaa ulkopuolisen asiantuntijasta, mikä koettiin tapahtumaan sopivaksi.

+ Kävely pihalla inspiroi asukkaita tarkastelemaan ja tutkimaan aluetta eri kanteilta.

- Tapahtumakutsussa ei ollut vastauspyyntöä, joten ryhmä ei osannut varautua, kuinka monta asukasta tapahtumaan osallistuu ja missä vaiheessa. Alussa olikin pientä haahuilua, koska osallistujia valui hiljakseen paikalle. Alkusanat ja esittäytyminen tapahtuivat kunnolla vasta koululla.

- Iso kiertävä joukkio voi olla hallitsematon, jos sitä ei heti alussa jaa pienempiin ryhmiin, joilla on oma vetäjänsä neuvomassa ja ylläpitämässä keskustelua.

- Pysähdyspaikkojen nimet olisivat voineet olla neutraalimpia, sillä ainakin nimet Leikkipaikka, Kaunis paikka ja Hämärä paikka vaikuttivat aluksi asukkaiden kommentteihin.

- Vaikka ilma sattui olemaan täydellinen kävelykierrokselle, ryhmä tiedosti miten tärkeä mutta samalla epävarma tekijä sää on. Räntäsateella on erilaista kirjoitella pihasta kuin auringonpaisteessa. Kävelykierrokselle on siis hyvä valmistella varavaihtoehtoja.

Asukaspalautteen keskiarvo menetelmästä: 3 / 4 (Hyvä)

Näin Keinutiellä...

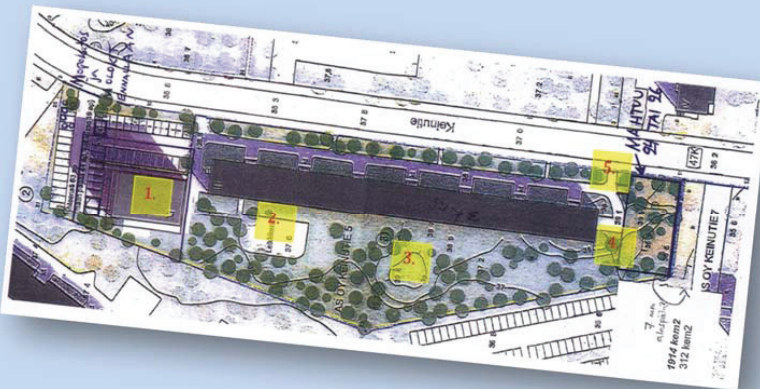
Keinutiellä valitsimme kävelykierrokselle viisi pysähdyspaikkaa, jotka olivat juuri tälle piha-alueelle erityisiä: (1) Parkkipaikka, (2) Leikkipaikka, (3) Kaunis paikka, (4) Hämärä paikka, (5) Etupiha. Kierros alkoi parkkipaikalta, jonka paikalle mahdollinen lisärakennus, 6-kerroksinen pistetalo, rakennettaisiin. Koska juuri lisärakennuksen sijainti vaikuttaisi merkittävästi pihan toimintoihin ja niiden uudelleenjärjestelymahdollisuuksiin, kierros oli järkevää aloittaa juuri tästä kohdasta. Yksi lisärakentamiseen liittyvistä lisähaasteista oli selkeästi parkkipaikkojen uudelleensijoittaminen, jota käytiin läpi lähes jokaisessa pysähdyspaikassa. Keinutien parkkipaikkatilanne on tällä hetkellä hyvä ja selkeä, mutta lisärakentamisen myötä parkkitilaa pitäisi etsiä pihan muilta alueilta.

Toinen pysähdyspaikka oli leikkipaikka, joka oli selkeästi monelle tärkeä paikka, vaikka siihen liittyi paljon paranneltavaa. Liukumäki ja kiipeilyteline olivat selkeitä toiveita pihan uudistamisessa. Leikkipaikalla asukkaat alkoivat keskustella innokkaammin lisärakentamiseen liittymättömistä kehitysideoista. Selkeä viesti oli, että pihaa halutaan päivittää joka tapauksessa.

Kaunis paikka oli pihalla olleen sammaloituneen kallion päällä. Asukkaat vaikuttivat olevan yhtä mieltä siitä, että kalliota ei saa poistaa esimerkiksi parkkipaikkojen tieltä. Puiden lisäksi kallio vaikutti olevan tärkeä osa pihan puistomaista ilmettä. Kaikki asukkaat eivät aikaisemmin olleet kiinnittäneet huomiota kallio-kohtaan.

Talon päädyssä oleva kallioinen "hukatila" oli neljäs pysähdyspaikka, joka herätti eniten yhteistä keskustelua. Suuri osa osallistujista ei ollut aikaisemmin kiinnittänyt huomiota kohtaan ja eivät tienneet sen olevan osa tonttia. Esimerkiksi läpikulkua estävän metalliaidan tarkoitusta ihmeteltiin. Pienen parkkipaikan rakentamisen mahdollisuuksia pohdittiin eri kanteilta. Kallion poistaminen edes osittain ei vaikuttanut asukkaita innostavalta vaihtoehdolta.

Viimeisenä pysähdyspaikkana oli talon tienvarressa oleva etupiha. Monella asukkaalla oli jo valmiiksi mietittynä kehitysehdotuksena pihalla olevan puskarivin siirtäminen tielle päin, jotta pihalle jäisi nurmikkotilaa ja mahdollisuus esimerkiksi kukkaistutuksille tai puistopenkille.

3. Pelikorteilla eloa SWOT-nelikenttään

Alkuvalmistelut ja tarvikkeet:

- *Nelikentän “piirtäminen” maalarinteipillä mahdollisimman keskeiselle, mutta muista pisteistä eroavalle seinälle*
- *Jokaiseen kenttään tulostettu selkeä otsikkolappu, jossa näkyy paitsi SWOT-osa-alueen nimi, myös pelikortin maatunnus kuvana. Tämä helpottaa pelikorttien kiinnittämistä vaivattomasti omalle alueelleen*
- *Sinitarraa, pelikortteja ja tusseja esille nelikentän läheisyyteen, jotta pelikorttien kiinnittäminen ja lisääminen koko tapahtuman ajan on mahdollisimman vaivatonta*

Kävelykierros yhdistettiin työpajassamme Pelikortit-SWOT-tehtävään. SWOT-tarkastelu kattaa neljä osa-aluetta: vahvuudet (Strengths), heikkoudet (Weaknesses), mahdollisuudet (Opportunities) ja uhat (Threats). SWOT-analyysi on menetelmä, jota käytetään usein strategioiden laatimisessa, mutta myös ongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Se on hyödyllinen ja yksinkertainen työkalu yrityksen tai organisaation toiminnan, hankkeiden ja projektien suunnittelussa.

Työpajassamme SWOT-tarkastelua elävöitettiin käyttämällä perinteisten post-it-lappujen sijasta pelikortteja, jolloin pelikorttien maat kuvasivat SWOT-tarkastelun osa-alueita. Piha-alueelta oli valittu viisi erilaista pysähtymispaikkaa, joissa asukkailla oli aikaa keskustella ja kysellä samalla kirjoittaneen muistiin ajatuksistaan pelikorteille.

Pelikortit-SWOT-analyysi suoritettiin kahdessa osassa. Kävelykierroksella tehdyn havainnoinnin jälkeen pelikortit kiinnitettiin varsinaisessa työpajassa sinitarralla seinälle tehtyyn nelikenttään, jossa oli selkeästi SWOT-otsikot ja pelikorttien maatunnukset. Asukkaat saivat näin konkreettisesti osallistua kokonaisuuden rakentamiseen ja saivat samalla välittömän raportin siitä, mitä muut olivat kierroksen aikana kirjoittaneet. Kokonaisuudesta tuli pelikorttien ansiosta hienon ja mielenkiintoisen näköinen, ja asukkaat kävivät mielellään sitä tutkailemassa.

Pelikorteille kirjoitetut kommentit olivat työpajan palautetta lukuun ottamatta asukkaille ainoa mahdollisuus viestiä mielipiteitään anonymisti ilman muiden kanssa käytyä keskustelua. Ihmiset ovat viestijöinä erilaisia ja joillekin omien ajatusten itsenäinen kirjoittaminen tuntuu luontevammalta kuin keskustelu ison ryhmän kanssa. Työpajassamme jätimme myös nelikentän tarkastelun asukkaille vapaaehtoiseksi ja itsenäiseksi.

Tämän menetelmän avulla asukkaat pystyivät antamaan huomaamattaan parannusehdotuksia, joiden myötä piha saisi asukkaiden kokemaa lisäarvoa. Menetelmään on hyvä yhdistää kävelykierroksen aikana asukkaiden kanssa käydyt keskustelut, nauhoitetut puheet ja kirjoitetut muistiinpanot keskusteluista, sillä pelikortteihin kirjoitetut viestit ovat suppeita. Nämä tiedonkeruumenetelmät yhdistettyinä työryhmällä on mahdollista saada hyvä kuva asukkaiden ennakoajatuksista omasta pihastaan ja mahdollisesta lisärakentamisesta.

Pelikortit-SWOT-menetelmän yhdistäminen gätur-kävelykierrokseen oli monella tavalla toimivaa, mutta huomasimme, että liikkeellä ollessa ohjeistus ei voi tukeutua liikaa paperiseen ohjeeseen. Asukkaat eivät tosin välttämättä malta paneutua ohjeiden lukemiseen sisätiloissakaan, koska tilanteena työpaja voi tuntua jännittävältä ja ympärillä käydyt keskustelut ohjeiden lukemista mielenkiintoisemmilta. Monelle asukkaalle tehtävän tarkoitus tulikin selville vasta kortteja nelikenttään kiinnittäessä. Tästä syystä totesimme, että ohjeissa olisi voinut olla valokuva siitä mitä pelikortteille kierroksen jälkeen tehdään. Myös asukkaiden jakaminen pienempiin ryhmiin ja mahdollisuus tukeutua omaan ohjaajaan olisi vauhdittanut tehtävän syvällisempää ymmärtämistä. Teknisesti pelikortit todettiin hyviksi ja kestäviksi alustoiksi kommenttien kirjaamiselle ulkoilmassa, ja ne oli helppo kerätä myöhemmin talteen.

Ryhmän arvio tehtävän toimivuudesta:

+ Pelikortit on helppo kerätä ja säilyttää analysointia varten.

+ Menetelmä antaa hyvän ja konkreettisen pohjan myöhempään suunnittelutyöhön.

+ Alkukankeudesta huolimatta asukkaat vaikuttivat kiinnostuneilta nähdessään lopputuloksen.

+ Työpajan pisteistä ainoa, jossa asukkaat pääsivät ilmaisemaan anonyymisti ajatuksiaan paperille, eikä niitä tarvinnut sanoa ääneen muiden kuullen.

+ Toimi kävelykierroksen kanssa hyvänä alkulämmittelynä muille pisteille, joissa asukkaiden piti pystyä avoimesti ja rohkeasti kertomaan ajatuksistaan.

- Ohjeista huolimatta Pelikortit-SWOT oli asukkailla aluksi hankala ymmärtää. Yleisimpiä kommentteja tehtävänannon yhteydessä oli: "Siis pitääkö sotkea pelikortit?", "Eihän tässä ole tilaa!"

- Koska ryhmä toteutti Pelikortit-SWOT:in liikkeessä ja asukkaiden tukena oli useampi ohjaaja, asukkaiden oli ohjeista huolimatta aluksi hidasta ymmärtää tehtävän ideaa. Kuitenkin lopulta asukkaat innostuivat ja pelikortteja haluttiin vielä täydentää ja kirjoittaa lisää sisätiloihin sirtymisen jälkeenkin.

- Muihin pisteisiin verrattuna Pelikortit-SWOT ei ollut yhtä selkeästi rajattu ja toiminnallinen.

+ Työpajan ainoa piste, johon oli koko ajan vapaa liikkuvuus tarkastelemaan ja lisäämään ideoita, joita oli tullut muilla pisteillä.

- Asukkaat joutuivat työskentelemään itsenäisesti. Tukea sai halutessaan.

Asukaspalautteen keskiarvo 2,8 / 4 (Melko hyvä)

Näin Keinutiellä...

SWOT-nelikentän avulla näki helposti, mitä mieltä vastaajat ovat pihan eri osaluista. Samalla päästiin pohtimaan, miten uhista voisi saada mahdollisuuksia ja heikkouksista vahvuuksia. Pelikortit-SWOT koettiin työpajassamme hyväksi, mutta ohjaamista vaativaksi menetelmäksi. Selkeistä ohjeista huolimatta menetelmä oli asukkaille muihin työpajan pisteisiin verrattuna hankala ymmärtää, ja heitä piti aluksi neuvoa paljon. Kierroksen loppua kohden mietteiden kirjoittaminen luonnistui hyvin.

Työpajassamme pelikorteille kirjoitettiin kommentteja laidasta laitaan. Jotkut kirjoittivat selkeästi huolella pohdittuja toiveita omaan asuinympäristöönsä liittyen, kuten leikkipaikan kiipeilytelineestä ja liukumäestä, toiset taas enemmän negatiivisia mielipiteitä, esimerkiksi lisärakennuksesta tai parkkipaikkojen muutoksista.

Heikkouksiksi oli koettu erityisesti pihan epäsiisteys ja päivittämättömät pihaja leikkikalusteet. Pihan avaruutta ja puistomaisuutta pidettiin selkeästi pihan vahvuuksina, joten oli luonnollista, että heikkouksiksi oli kirjattu erityisesti pistetalon tuoma varjostus ja tilan pieneneminen. Pistetalon tuomia uhkia olivat myös nousevat kustannukset ja pelko vanhan talon hajoamisesta räjäytystyön myötä. Pistetalo mainittiin selkeästi useammin mustissa pelikorteissa kuin punaisissa.

Muihin työpajan järjestettyihin pisteisiin verrattuna nelikenttä erottui rauhallisempaan alueena, jota asukkaat vaikuttivat myös tarkastelevan mieluummin rauhallisesti ja hiljaisesti ilman ohjattua keskustelua.

4. Pienoismalli konkretisoi keskustelua ja inspiroi ideointia

Alkuvalmistelut ja tarvikkeet:

- *Pienoismalli sopivassa mittakaavassa (tässä tapauksessa 1:125)*
- *Irtonaisia palikoita jotka sopivat yhteen mallin mittakaavan kanssa*
- *Kamera ja muistiinpanovälineet asukkaille*
- *Halutessa kartta alueesta*

Pienoismalli-pisteen pohjana oli CADDIES-menetelmä ”Mielipiteet ja ideat kartalle”, jossa ajatuksena on tutkia kehitettävää aluetta kartan avulla ja helpottaa siten alueen eri osien hyvien ja huonojen puolien tunnistamista. Pienoismallin menetelmään tuoma lisäarvo oli, että siinä näkyvät pihan pinnanmuodot sekä mahdollisesti rakennettavan lisärakennuksen koko suhteessa taloon ja piha-alueeseen. Pienoismalli esitti kohdetaloyhtiön rakennusta ja sen koko pihaa. Malli toteutettiin vanerista 1:125 mittakaavassa. Tarkoituksena ei ollut esittää tutkittavaa aluetta kovin yksityiskohtaisesti, vaan lähinnä auttaa asukkaita alueiden mittakaavojen ja maastonmuotojen hahmottamisessa. Mallin lisäksi pisteellä oli kartta laajemmasta alueesta, jossa näkyivät myös naapuritalojen tontit.

Pienoismalli-pisteessä asukkailla oli mahdollista lisätä pihalle tarpeelliseksi näkemiään asioita kuvaavia erivärisiä palikoita, jotka edustivat esimerkiksi puistopenkkejä, lisäistutuksia ja leikkipaikkoja. Näin konkretisoitiin kävelykierroksella ja työpajaa edeltäneessä kyselyssä esiin tulleita kehitysideoita. Tässä hengessä kaikki suunnitelmat kuvattiin ja asukkaiden pisteellä käymä keskustelu nauhoitettiin.

Pienoismalli toimii jo sinällään keskustelun herättäjänä ja auttaa asukkaita hahmottamaan pihan kokonaisuuden, mutta tarkka tehtävänanto huomattiin tärkeäksi, mikäli keskustelun pohjalta halutaan esimerkiksi tehdä konkreettisia pihasuunnitelmia. Asukkaita olisi voinut ohjeistaa esimerkiksi esittämään mallin avulla kolme vaihtoehtoista suunnitelmaa, joista sitten otetaan kuvat. Kun työskentelyyn annettiin täysin vapaat kädet, keskusteluissa luistiin turhan usein aiheen ulkopuolelle.

Pisteellä havaitsimme, että pienoismalli antaa asukkaille kaunistelemattoman kuvan lisärakennuksen vaikutuksesta pihan kokonaisuuteen. Mallin avul-

la on myös helppo hahmottaa lisärakennuksen ja muiden toimintojen, esimerkiksi paikoitusalueiden, mahdollisia sijaintivaihtoehtoja.

Toinen vaihtoehto on jättää lisärakennus kokonaan pois ja käyttää mallia vain nykytilan kartoittamiseen ja kehitysehdotuksien keräämiseen. Esimerkiksi omassa kohdetaloyhtiössämme pistetalon paikka oli jo päätetty ja sitä myöden rakennuksen vaikutus pihatilaan tiedossa. Tässä tapauksessa keskustelun suuntaaminen suoraan jäljelle jäävän piha-alan käyttöön olisi saattanut olla hedelmällistä, sillä nyt lisärakennus vei osallistujien kaiken huomion. Lopulta lisärakennus sai asukkailta täystyrmäyksen ja se siirrettiin syrjään pienoismallista.

Ryhmän arvio tehtävän toimivuudesta:

+ Asukkaat sisäistivät nopeasti tehtävän tarkoituksen ja alkoivat hahmotella pihalle eri alueita eri tarkoituksille.

+ Mallin ympärille kehittyi luontevasti keskustelua pihan eri alueista ja asukkaiden oli helppo hahmottaa omia ja toistensa toiveita sen avulla.

+ Pisteessä oli positiivinen, välillä jopa hilpeä tunnelma, kun huolenaiheiden sijaan keskityttiin suunnitteluun ja unelmointiin.

- Keskustelu luisui usein aiheen ulkopuolelle ja palikoiden asetteluun ei keskitytty niin paljon kuin olisi toivottu.

- Mitään varsinaista pihasuunnitelmaa ei syntynyt, vaan pikemminkin yleisesti toiveiden esittämistä ja pihan eri tilojen hahmottamista.

Asukaspalautteen keskiarvo 3,6 / 4 (Erittäin hyvä)

Näin keinutiellä...

Monet työpajan osallistujat havahtuivat vasta pistetalon pienoismallissa nähdessään, kuinka korkea se on verrattuna nykyiseen rakennukseen ja kuinka paljon se dominoi pihan ilmettä. Tämä herätti voimakkaita reaktioita ja sai monet vastustamaan hanketta vielä voimakkaammin. Kaikki halusivat poikkeuksetta suunnitella pihaa ilman että lisärakennus oli mukana suunnitelmassa. Myös parkkipaikkojen sijoittamisen vaikeus tontille tuli entistä selvemmin ilmi, kun eri vaihtoehtoja tutkittiin kartan avulla. Parkkipaikat vaihtoehtoisesti joko veisivät kallisarvoista piha-aluetta, olisivat liian lähellä leikkipaikkaa tai maksaisivat liikaa louhinnan tarpeen vuoksi.

Tärkeimpiä asioita jotka asukkaat toivat tehtävässä esille, olivat istumakalusteet ja leikkipaikka. Melkein kaikki työpajaan osallistuneet asukkaat olivat sitä mieltä, että penkkejä tai muita istumapaikkoja on nykyisellään liian vähän. Penkkejä haluttiin pihan aurinkoisiin ja kauniisiin kohtiin, sekä etu- että takapihalle. Leikkipaikan nykyinen sijainti on asukkaista sopiva, mutta sinne tarvittaisiin ehdottomasti lisää tarvikkeita, kuten liukumäki tai kiipeilyteline. Myös pihakierrokselle äitinsä kanssa osallistunut lapsi kertoi moneen otteeseen haluavansa pihalle kiipeilytelineen.

Yhteinen huolenaihe asukkaille oli myös puiden huono kunto. Työpajassa oltiin aika yksimielisesti sitä mieltä, että huonokuntoisia yksilöitä pitäisi karsia, jotta niitä ei enää kaatuisi myrskyissä ja jotta pihaan saataisiin enemmän valoa. Osa asukkaista kertoi käyttävänsä grillipaikkaa kesällä usein. Sen sijainti on hyvä mutta liian varjoisa – asia, joka voitaisiin myös korjata puiden karsimisella.

Yksi asukkaista toi esiin myös idean etupihan leventämisestä poistamalla nykyisen pensasaidan ja sijoittamalla uuden lähemmäksi tietä. Tämä idea sai kaikkien muiden asukkaiden tuen. Etupihan ilmettä haluttiin muutenkin kohentaa esimerkiksi penkeillä ja pyörätelineillä, sillä nuorten pyörät olivat yhden asukkaan mielestä aina ”ihan huitsin haitsin”.

Asukkaiden ehdotuksista päätellen he eivät välttämättä ole aiemmin tajunneet oman pihansa täyttää potentiaalia. Ideoita löytyi runsaasti, vaikka ne eivät aina olleet aivan loppuun hiottuja. Asukkaista huomasi myös, kuinka paljon he pihansa arvostavat ja kuinka he ovat valmiita panostamaan sen parantamiseen.

5. Identiteettikeskustelulla solmukohdat suoriksi

Alkuvalmistelut ja tarvikkeet:

- *Osallistujat asetetaan istumaan ympyrään ja selitetään lyhyesti keskustelun teema*
- *Alateemat muodostetaan keskustelun edetessä*
- *Post-it-lappuja sekä kyniä ja pari tussia, tietokone muistiinpanoja varten, välineet keskustelun nauhoittamiseen*
- *Etukäteen mietittyjä apukysymyksiä keskustelun jumiutumisen varalle*

Identiteettikeskustelu-piste muokattiin open space-ryhmäkeskustelumenetelmästä. Alkuperäisessä menetelmässä keskustelijat ovat liikkeessä ja keskustelua käydään aktiivisesti keskustellen ja kirjoittaen. Halusimme kuitenkin pitää keskustelun paikallaan työpajan kokonaisuuden vuoksi, joten asukkaat istutettiin puoliympyrän muotoon asetetuille penkeille. Tarkoituksena oli saada asukkaat keskustelemaan vetäjän avustuksella ohjatusti, mutta samalla mahdollisimman vapaasti haluamistaan asioista. Vapaan keskustelun luomisen lisäksi tavoitteena oli tässä tapauksessa kaivaa esiin asukkaiden ajatuksia asuinalueensa identiteetistä. Keskustelut nauhoitettiin jälkikäteistä kuuntelua varten. Työpajan aikana piste käytiin läpi kahden ryhmän kanssa ja kumpikin näistä kesti n. 25 minuuttia. Keskustelun lomassa asukkaat saivat kirjoittaa ajatuksiaan post-it-lapuille, jotka koottiin lopuksi seinälle.

Paikan identiteetti kuvaa niitä asioita, jotka tekevät paikasta juuri sellaisen kuin se on, ja joita ilman paikka ei olisi enää omanlaisensa. Näillä identiteettitekijöillä ajattelimme olevan vaikutusta siihen, miksi lisärakentamista vastustetaan. Pisteellä asukkaita keskustelutettiin oman asuinpiirin tärkeistä paikoista ja mahdollisista ongelmakohdista.

Koska osa paikan identiteettiin liittyvistä piirteistä on olemassa vain ei-diskursiivisella tasolla, riskinä on, ettei keskustelemalla pystytä löytämään niitä tarpeeksi. Lopputulemana kuitenkin myös identiteettiin liittyvää materiaalia saatiin työpajassamme hyvin kerättyä. Pisteen kautta oli helppo huomata, että paikan identiteetti liittyy vahvasti muihin laatutekijöihin, ja keskustelussa nousikin esille asioita myös muista aiheista (rakennettu, sosiaalinen ja toiminnallinen ympäristö). Lopulta ei siis haitannut ollenkaan, että keskustelua syntyi myös muista aiheista identiteetin lisäksi. Mikäli osallistujia on suuri

määrä, yhteistä keskustelua voi pohjustaa jutustelemalla ensin pienemmissä ryhmissä.

Identiteettiin liittyvien asioiden lisäksi keskustelussa nousivat erityisesti esille asukkaiden väliset sosiaaliset suhteet. Piste tuntuikin toimivan lähestulkoon terapeuttisena kokemuksena asukkaille, sillä joidenkin asukkaiden kanssa vaikuttaa olevan haasteita yhdessä toimimisessa – sosiaalisen ympäristön tärkeys asukkaille nousi jossain määrin esille jo työpajaa edeltäneessä kyselyssä. Tämän tyyppisellä tehtävällä pystyykin hyvin nostamaan esille asuminen solmukohtia, joita ei muuten ole mahdollista käsitellä helposti. Ylipäätään huomasimme, että taloyhtiöissä tulisi harrastaa enemmän vapaamuotoista keskustelua virallisen päätöksenteon lisäksi ja erityisesti sen tueksi.

Ryhmän arvio tehtävän toimivuudesta:

+ Keskustelua syntyi todella helposti ja jos hiljaisia hetkiä tuli, fasilitaattori auttoi niiden yli kysymällä ennalta valmisteltuja kysymyksiä. Aluksi asukkaat keskittyivät purkamaan asumiseen liittyviä hankaluuksia, minkä jälkeen päästiin pureutumaan paremmin itse aiheeseen.

+ Asukkaat saivat purkaa solmuja ulkopuoliselle henkilölle. Eräs osallistuja kirjoitti palautteeseen seuraavaa: ”mielipiteitä sai esittää ulkopuoliselle taholle niin ei tule sellaista oloa, että astuu jonkun varpaille mielipiteineen”.

+ Piste avulla saatiin paljon käytännön ideoita ja materiaalia, joista pystyy hyvin hahmottamaan asukkaiden ajatuksia Keinutiellä asumisesta.

- Välillä keskustelu oli lähellä siirtyä epäoleellisille poluille, eli pisteen vetäminen vaatii fasilitaattorilta hyvää pelisilmää.

- Post-it-lappuja olisi voinut hyödyntää enemmän niin, että asukkaat olisivat nähneet samantien, mitä ajatuksia muodostuu. Nyt post-it-laput kirjoitettiin lähinnä lopuksi, eikä asukkaiden kanssa päästy työstämään näitä lappuja esimerkiksi priorisoimalla.

- Piste vaatii ulkopuolisen fasilitaattorin, jotta se toimii halutulla tavalla. Toisen asukkaan vetäessä keskustelussa voi olla hankalaa purkaa tuntojaan.

Asukaspalautteen keskiarvo 3,5 / 4 (Erittäin hyvä)

Näin Keinutiellä...

Keinutien identiteettiin liittyvistä piha-alueen ominaispiirteistä tärkeimmäksi nähtiin pihan kalliot. Myös pihan avaruus oli asukkaille tärkeä piirre. Kaikkien asukkaiden ikkunoista avautuu näkymä takapihalle ja näkymässä oleellista oli se, ettei omasta ikkunasta näe suoraan naapurin kotiin ja toisinpäin. Osa pihan puista joutaisi asukkaiden mielestä pois, sillä ne ovat kasvaneet liian suuriksi.

Pisteellä selvisi, että asukkaat ovat päällisin puolin tyytyväisiä Keinutiellä asumiseen ja että naapurusto koetaan tutuksi ja turvalliseksi. Asukkailla on keskenään pääosin hyvä yhteishenki ja apua saa toisilta asukkailta tarvittaessa. Yhteisöllisyyttä toivottaisiin enemmänkin, esimerkiksi yhteinen olohuone kellarin kerho-tilassa voisi olla kiva uudistus. Haasteeksi nähtiin jossain määrin myös eri kulttuuritaustoista tulevien asukkaiden integroiminen yhteen – sopeutuminen voi viedä aikaa ja aiheuttaa törmäyksiä esimerkiksi yhteisten tilojen käyttötavoissa. Asukkaat toivoivat, että yleensäkin kaikille uusille asukkaille voitaisiin antaa esimerkiksi ohjekirjanen taloyhtiön yhteisistä pelisäännöistä.

6. Loppusanat ja työpajan päättäminen

Tässä raportissa esitellyn työpajan tarkoituksena oli testata, miten erilaiset työpajamenetelmät toimivat asukkaiden välisen keskustelun ja päätöksenteon tukena lisärakentamishankkeita suunniteltaessa ja niistä päätettäessä. Samalla pyrimme auttamaan kohdetaloyhtiömme asukkaita tekemään päätöksen omasta lisärakentamishankkeestaan.

Kokonaisuutena työpaja todettiin toimivaksi ja monipuoliseksi. Toiminnalliset pisteet olivat sopivasti toisistaan eroavia ja erilaisia asioita palvelevia. Jokainen työpajan osa-alue erottui selkeästi toisistaan niin tehtävänannon kuin lopputuloksen kannalta; Kävelykierroksella liikuttiin, tutkailtiin ja tarkasteltiin. SWOT-pelikortteja kiinnittäessä havainnoista saatiin tehtyä yhteinen yhteenveto. Pienoismallin kanssa asukkaat pääsivät keskustelemaan konkreettisen tekemisen ympärillä, mikä ohjasi keskustelua taloyhtiön lähipiiriin ja erityisesti sen ulkoisiin elementteihin. Identiteetti-pisteestä puolestaan muotoutui aluksi ryhmäterapiamainen kokonaisuus, jossa asukkaat pääsivät keskustelemaan vapaasti asioista, jotka eivät olleet muiden pisteiden tavoin suoraan sidoksissa piha-alueeseen.

Oppaassa kuvatun kaltainen työpaja toimii hyvin työkaluna, jos taloyhtiö haluaa luoda tavallisesta kokouksesta poikkeavan tilan asukkaiden väliseen keskusteluun, ideointiin ja yhteisiin asioihin vaikuttamiseen. 'Tilalla' tarkoitamme tässä paitsi erilaisia fyysisiä pisteitä ja tehtävänantoja, myös ohjattua ja keskustelevaa ilmapiiriä, jonka asukkaat kokevat inspiroivaksi ja turvalliseksi tuoda omia ajatuksiaan esille.

Kun kyseessä on lisärakentamisen kaltainen tärkeä päätös, asukkailla tulisi olla mahdollisuus purkaa tuntojaan mahdollisimman hyvissä ajoin ennen päätöstä. Lisärakentamisen näkökulmasta todettakoon myös, että muutokset sosiaalisessa ympäristössä saattavat huolettaa asukkaita merkittävästi, joten myös tähän puoleen on keskusteluissa paneuduttava huolella.

Yhtenä kehityskohtana työpajalle on toiminnallisen ympäristön parempi integroiminen osaksi keskustelua. Kun osa pisteistä keskittyy täysin asukkaiden kuuntelemiseen ilman suuria taustamateriaaleja (kuten identiteetti-keskustelu), yksi piste voisi rakentua myös puhtaan tiedonvälityksen ympärille. Tietoa voisi jakaa myös lisärakentamisen alueellisista vaikutuksista. Näin lisärakentamisesta tehtävä päätös ei perustuisi ainoastaan välittömästi omaan elinpiiriin vaikuttaviin tekijöihin.

Oman työpajamme polveilevasta keskustelusta huomasimme, että jos taloyhtiöllä on työpajaa varten selkeä agenda ja keskustelun olisi siten toivottua käytävän erityisesti rajatusta aiheesta, vaatii työpajan suunnittelu ja toteutus erityistä huolellisuutta. Keskustelua ei kuitenkaan saisi ohjata tiettyyn suun-

taan, vaan asukkaiden mielipiteen vaihdon tulisi olla ohjaajien mielipiteistä vapaata.

Lopuksi on muistettava, että osallistujat ovat työpajassa tavallisesta taloyhtiökokouksesta ja normaalista naapurien välisestä kommunikoinnista poikkeavassa tilanteessa, mikä vapautuneen keskustelun luomiseksi vaatii työpajan järjestäjien puolelta huolella suunniteltuja tukielementtejä. Erityisesti työpajan alussa on hyvä varautua asukkaiden olevan uudessa tilanteessa varautuneita ja asenteellisia. Hyvät herättelevät kysymykset ja fasilitoijien supliikki ovat tällöin tarpeen.

Tilaisuuden lopuksi on hyvä pyytää asukkaita täyttämään palautelomakkeet tilaisuuden kulusta ja annista ja ottaa vastaan myös suullista palautetta. Keinutiellä tapahtuma lopetettiin loppusanojen ja pienen kiitospuheen jälkeen kutsussa luvatus yllätyspalkinnon arpomiseen, joka tässä tapauksessa oli Aalto-yliopiston muki ja -kangaskassi. Pieni ele jätti kaikki osanottajat hyvälle mielelle.

Toivotamme kaikille onnistuneita työpajahetkiä!

Lähteet ja lisätietoa

Ala-Outinen, Annina ja Mari Randell (2012). Kotikaupunkina Helsinki. Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma 2012. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2012:21. 96 s.

Helka ry (2012). CADDIES – asukkaat mukana kehittämässä vetovoimaisia kaupunginosia. <http://helka.net/projektit/paattyneita/CADDIES>. Katsottu 19.12.2014

KSV (2012). Esikaupunkien renessanssi. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. <http://www.esikaupunki.hel.fi/>. Katsottu 4.1.2015.

Lukkarinen, Sanna, Anni Kärki, Arto Saari ja Juha-Matti Junnonen (2011). Lisärakentaminen osana korjausrakentamishanketta. Ympäristöministeriön raportteja 27/2011. 50 s.

Martiala, Karoliina (2012). Uudistuva kaupunki. HOT-R -tutkimushankkeen loppuraportti. Aalto-yliopisto, Arkkitehtuurin laitos. 130s.

Matikainen, Jari (2014). Asukkaat taloemäntinä ja -isäntinä. *Teoksessa* Dhirma, Sari (toim.) Yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen. Kokemuksia yhteisöllisestä ja tulevaisuusmyönteisestä korjauskulttuurista. Lähiö 2072 -hankkeen loppuraportti. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2/2014. ss. 63-64.

Nupponen, Terttu (2010). Ilmastonmuutos ja talon elinkaari huolena. Taloyhtiöitä koskeva osio tutkimushankkeesta ”ilmastonmuutos ja kansalaisosaosallistuminen” (ILMANKOS). Aalto-yliopisto, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 80. 51 s.

Nykänen, Veijo, Pekka Lahti, Antti Knuuti, Eija Hasu, Aija Staffans, Antti Kurvinen, Olli Niemi ja Jari Virta (2013). Asuntoyhtiöiden uudistava korjaustoiminta ja lisärakentaminen. VTT Technology 97. 162 s. + liitt. 3 s.

Liitteet

Pihakierroksen ohjeistus

Valitse viisi pysähdyspaikkaa taloyhtiön piha-alueella, joilla kaikki osallistujat pohtivat kyseisen kohdan vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia.

Pysähdyspaikat:

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

[Kartta piha-alueesta, johon on merkitty pysähdyspaikat]

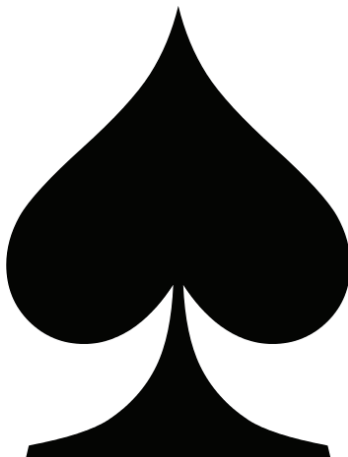
Mietteet kustakin kohdasta kirjoitetaan pelikorteille, niin että pelikortin maa edustaa paikan vahvuutta, heikkoutta, mahdollisuutta tai uhkaa. Pelikortteja on runsaasti, joten jokainen voi kirjoittaa kuhunkin niin monta mietettä ja ajatusta kuin haluaa.

Vahvuudet = Hertta <ul style="list-style-type: none">• Hyvät puolet?• Miksi tärkeä paikka?• Minkä vuoksi pitäisi säilyttää? 	Heikkoudet = Pata <ul style="list-style-type: none">• Huonot puolet?• Mitkä asiat ovat suututtaneet?• Minkä vuoksi tarvitsisi muutoksia?
Mahdollisuudet = Ruutu <ul style="list-style-type: none">• Unelmia pihan suhteen?• Mikä tekisi tästä kohdasta paremman?• Mitä voisi tehdä jos kaikki olisi mahdollista? 	Uhat = Risti <ul style="list-style-type: none">• Pelkoja pihan suhteen?• Mikä jännittää?• Mitä voisi pahimmassa tapauksessa käydä?

VAHVUUDET

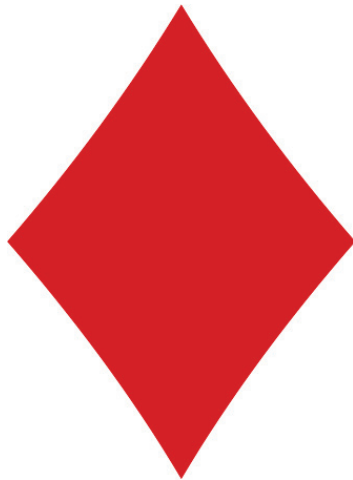
HEIKKOUDET

UHAT

MAHDOLLI- SUUDET

Kysymysaihoita identiteettirastille

AINUTLAATUISUUS

- *Mitkä piirteet ovat omaleimaisia taloyhtiöllennelle?*
- *Mikä erottaa taloyhtiönn alueen muista taloista/pihoista/pihapiireistä?*
- *Mitkä ovat lempipaikkojasi pihalla tai talossa (jos omaa kotia ei lasketa)?*
- *Millaiset muutokset pihalla tekisivät siitä tunnistamattoman?*

TUNNELMA

- *Millainen tunne on tulla kotiin töistä, kaupasta jne.?*
- *Millainen yleistunnelma taloyhtiössä on?*

HISTORIA

- *Miten pihapiiri on muuttunut ajan saatossa?*
- *Miltä muutokset ovat tuntuneet?*
- *Mistä yksittäisistä asioista et mistään hinnasta haluaisi luopua pihapiirissä tai yhteisissä tiloissa?*
- *Onko pihalla paikkoja, joilla on pitkä historia? Jos kyllä, miten tämän paikan käyttö näkyy arjessa?*

MAISEMA

- *Millaisia näkymiä oman kodin ikkunoista on ulos?*
- *Mitkä asiat ovat tärkeitä maisemassa? Mitä katselet mieluusti omista ikkunoistasi tällä hetkellä? Entä mitä parantaisit maisemassa?*
- *Mitä et missään nimessä haluaisi maisemaasi?*

Tilaisuuden palautelomake

Osallistujan tiedot:

- ☐ *Mies*
- ☐ *Nainen*

- ☐ *Alle 20 v.*
- ☐ *20-39 v.*
- ☐ *40-64 v.*
- ☐ *65-74 v.*
- ☐ *75-85 v.*
- ☐ *Yli 85 v.*

Miksi osallistuin tapahtumaan? (ruksi yksi tai useampi)

- ☐ *Halu vaikuttaa talonyhtiön asioihin*
- ☐ *Kiinnostus tapahtuman sisällöstä*
- ☐ *Halu tavata naapureita*
- ☐ *Muu, mikä? _____*

Mitä mieltä olit työpajasta? (ympyröi sopiva hymynaama)

Kävelykierros

Pelikortti-tehtävä

Pienoismalli-tehtävä

Identiteetti-tehtävä

Tapahtuman hyödyllisyys

Tapahtuman informatiivisuus

Tapahtuman kekseliäisyys

Mitä mieltä olit tilaisuudesta yleisesti?

Terveiset tapahtuman pitäjille:

Nurmikko neliöiksi? on taloyhtiöille suunnattu opas lisärakentamishankkeisiin liittyvän keskustelun ja päätöksenteon avittamiseen. Oppaassa esitellään CADDIES-menetelmäkortteihin perustuva asukastilaisuuden malli, joka kehiteltiin Innovatiivinen kaupunki® -kumppanuusohjelman maisterikurssin puitteissa keväällä 2014. Työpajamallin esittelyn lisäksi kerromme kokemuksiamme pilottityöpajastamme Helsingin Mellunkylässä ja tarjoamme niiden pohjalta vinkkejä onnistuneeseen keskusteluun lisärakentamishankkeiden hyödyistä, haitoista ja kehittämismahdollisuuksista.

ISBN 978-952-60-6263-1 (painettu)
 ISBN 978-952-60-6264-8 (pdf)
 ISSN-L 1799-4950
 ISSN 1799-4950 (painettu)
 ISSN 1799-4969 (pdf)

Aalto-yliopisto
Insinööritieteiden korkeakoulu
Maankäyttötieteiden laitos
www.aalto.fi

**KAUPPA +
 TALOUS**

**TAIDE +
 MUOTOILU +
 ARKKITEHTUURI**

**TIEDE +
 TEKNOLOGIA**

CROSSOVER

**DOCTORAL
 DISSERTATIONS**